

נודה מאד לכל מי
שיכול לסייע
בכיסוי
הוצאות ההדפסה.
להנצחות
לע"נ וכיו"ב.
בא לפנות למייל
mdh036194741
@gmail.com
או בטל'
0527129867

דברי השירה

וידבר משה באזני כל קהל ישראל את דברי השירה הזאת עד תמס (זכרים לא)

מתורת מורינו רבי יהודה אריה הלוי זינר שליט"א
רב ביהכ"נ 'דברי שיר' ואזור מרכז ב"ב

נערך ע"י א.ח.ב. • ניתן לקבל הגליון במייל mdh036194741@gmail.com

פרשת דברים - בענין חורבן הבית ושבת חזון

פירוש 'ידועים לשבטיכם'

"וידועים לשבטיכם" (א' - י"ג).

כתב רש"י 'שהם ניכרים לכם, שאם בא לפני מעוטף בטליתו איני יודע מי הוא ומאיזה שבט הוא ואם הגון הוא, אבל אתם מכירין בו שאתם גידלתם אותו, לכך נאמר וידועים לשבטיכם', ומקורו מהספרי כאן.

הרמב"ם (פ"ז מהלכות סנהדרין ה"ב) מפרש באופן, "וז"ל 'ידועים לשבטיכם - אלו שרוח הבריות נוחה מהם', והנה עיקר הדין שכתב הרמב"ם שצריך הדין שיהיה רוח הבריות נוחה הימנו, כן כתוב בגמ' סנהדרין (דף פ"ח ע"ב) 'כל מי שהוא חכם ורוח הבריות נוחה ממנו יהא דין', אך יש להעיר מהיכן למד הרמב"ם שזה הכוונה בפסוק [ענין מה שכתב התורה תמימה שם].

והנצי"ב כאן כתב, שידועים לשבטיכם 'המה יראי ה', ומבאר שבאמת אי אפשר לאדם לדעת מה בלב חבירו, ואיך ידע האדם שחבירו ירא שמים אמיתי בלבד, אמנם אם רוח הבריות נוחה הימנו מסתמא גם רוח המקום נוחה הימנו, ומי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים, וממילא אפשר לדעת עליו שהוא ירא שמים אמיתי, וכל זה נכלל ב'ידועים לשבטיכם', ולפי"ז מבואר ג"כ הרמב"ם שפירש 'וידועים לשבטיכם' שזה מי שרוח הבריות נוחה הימנו, מפני שזה הראיה שהוא ירא שמים אמיתי וכמש"כ הספרי.

וכתוב בשו"ת חשב סופר לבאר, שהנה על הפסוק בפרשת וירא (י"ח - י"ט) 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו...', כתב רש"י - 'לשון חיבה... שהמחבב את האדם מקרבו אצלו ויודעו ומכירו', ומבואר מרש"י שלשון ידיעה מורה על חיבה, שמי שמחבבים אותו רוצים לדעת אותו להכירו, ואם כן יש לומר שמזה למד הרמב"ם שלשון 'ידועים' היינו שהם חביבים, וזה מה שמסיים הרמב"ם, שזה על ידי שיהיו מעלי עין טובה ונפש שפילה וכו'.

והמשגיח הגה"צ רבי דב יפה זצ"ל היה אומר שצריך לדעת שההבדל בין מדות טובות למידות רעות זה חיי גן עדן בעולם הזה או חיי גיהנם בעולם הזה, והיינו שמי שמתנהג במדות טובות הוא חי חיים מאושרים ושמחים, וכל הזמן רק טוב לו הוא אינו כועס ולא מתלונן, אבל מי שחי עם מדות רעות הוא כל הזמן עצבני וכעוס, ולא טוב לו.

.....

ספר דברים - משנה תורה

ספר דברים נקרא משנה תורה מפני שזה חזרה על המצוות שכבר נאמרו בד' חומשים הקודמים, ובכל ספר דברים לא נאמר לשון של אמירה או דיבור מה' למשה רבנו [מלבד בפטירת משה ששם נאמר דיבור ואמירה, וזה היה רק למשה רבנו ולא שימסור זאת לעם ישראל].

ובגמ' מגילה (דף ל"א ע"ב) מבואר שקללות שבמשנה תורה משה רבנו מפי עצמו אמרם, ויש בזה כמה ביאורים במפרשים לבאר כוונת הגמ' הנ"ל, עי' באור החיים הקדוש ובהגר"א [הובא בספר פנינים משולחן הגר"א].

וכתוב בפסוק (פסוק ג') "ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש", והכוונה שראש חודש שבט בשנה האחרונה של משה רבנו, דהיינו ל"ו יום קודם פטירתו, ומבואר א"כ שכל ספר דברים נאמר בימים אלו, ופרשיות נצבים וילך האזינו וזאת הברכה, נאמרו ביום פטירת משה רבנו, וכמו שכתוב בתחילת פרשת נצבים "אתם נצבים היום" וכתב שם רש"י 'מלמד שכנסם משה לפני הקדוש ברוך הוא ביום מותו להכניסם בברית', ועי' ברבנו בחיי בפרשת האזינו שכתב על זה 'והפרשיות כולן דבקות בענינים רבים גדולים ונפלאים, ראויין להעשות בימים רבים ונעשו כלן בדרך הנס ביום אחד'.

עוד מובא מהגר"א שאמר שבד' הפסוקים הראשונים של חומש דברים כלול כל הספר, ויש בפסוקים אלו רמ"ח אותיות כנגד רמ"ח מצוות עשה.

.....

ברכת משה רבינו לעם ישראל

"ה' אלקי אבותכם יסף עליכם ככם אלף פעמים..." (א' - י"א). בפנים יפות כתב דבר נפלא, שמנין אלף פעמים מדוקדק מאוד, שהרי אמרו חז"ל (ברכות דף ז' ע"א) 'כל דיבור שיצא מפי הקב"ה אפילו על תנאי אינו חוזר', והנה בשתי מקומות הקב"ה אמר למשה רבנו (פרשת כי תשא ל"ב - י') "אעשה אותך לגוי גדול", אחרי מעשה העגל, ואחרי חטא המרגלים (פרשת שלח י"ד - י"ב), והרי מדה טובה מרובה ממדה פורענות חמש מאות פעמים, וא"כ ההבטחה שהקב"ה הבטיח למשה רבנו, היינו שיהיה לגוי גדול פי חמש מאות, ומעתה כיון שהקב"ה הבטיח דבר זה למשה רבנו ב' פעמים, יוצא שהקב"ה הבטיח למשה רבנו שיהיה פי אלף פעמים, ובא משה רבנו ונתן ברכה זו לישראל, ולכן אמר להם 'יוסף עליכם ככם אלף פעמים', והכוונה להבטחות שהבטיחו הקב"ה, ועכשיו נתן אותם לישראל.

.....

לעילוי נשמת אשת חבר להגאון הגדול רבי אביגדור יחזקאל ברטלר זללה"ה

הרבנית הצדקנית דבורה ע"ה בת רבי יעקב שכטר זצ"ל

נלב"ע י"ב מרחשון תשפ"ה • ת.נ.צ.ב.ה.

ימי בין המצרים

איתא במדרש (איכה רבה סוף פ"א) - 'חטאו בכפלים דכתיב חטא חטאה ירושלם, ולקו בכפלים דכתיב כי לקחה מיד ה' כפלים בכל חטאתיה, ומתנחמים בכפלים דכתיב נחמו נחמו עמי יאמר אליכם'.

בספר אהל יעקב מהמגיד מדובנא (הפטרות פרשת ואתחנן) מבאר דברי המדרש הללו, משל לתלמיד זריז אצל רבו ששגג וחטא, ושם היה עוד תלמיד שהיה טיפש, ואמר הרב לתלמיד הטיפש שיכה את התלמיד הזריז על חטאו שחטאו, התחיל התלמיד לבכות לפני רבו, לא די שאתה מענישני על חטאי, אלא שאתה מבזני בכך שהתלמיד הטיפש הוא יכני ויענשני, והנמשל שבשעה שאומות העולם הם השלוחים להעניש את עם ישראל, יש כאן בזיון גדול שהגויים הבזויים והשפלים הם אלו שמענישים את עם ישראל, וזהו לקו בכפלים.

.....

המים התחתונים בכו בחורבן הבית

כתוב בתהילים (קל"ז) "על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו בזכרנו את ציון".

נתקשו המפרשים, מדוע כתוב 'גם בכינו' ולא כתוב 'ובכינו', שהרי זה הכוונה שישבו על נהרות בבל ובכו שם.

ושמעתי מהמגיד הצדיק רבי שלום שבדרון זצ"ל שביאר בשם הגה"ק המהר"א מבלעז זצ"ל, ע"פ מש"כ במדרש [ע"י רש"י בויקרא ב' - ג'] 'שכשאמר הקדוש ברוך הוא יהי רקיע ויהי מבדיל בין מים למים, נתרעמו המים התחתונים ואמרו מה נשתנינו מחברינו להיות רחוקים מכסא הכבוד, ואז הבטיחון הקדוש ברוך הוא לקרב במזבח במלח וניסוך בחג', ומבואר שהיה פיוס למים התחתונים בכך שמובאים על המזבח, וא"כ לאחר חורבן הבית כבר אין להם מעלה זו, ומיד התחילו המים התחתונים לבכות שיותר לא יביאום למזבח, וכשישבו בני ישראל על נהרות בבל שמעו את הנהרות שהם המים התחתונים בוכים, ואף הם בכו יחד עמם, וזהו הכוונה 'גם בכינו' והיינו שבכו יחד עם הנהרות.

ויש להוסיף כאן מש"כ באילת השחר בפרשת ויקרא 'ועל כרחך דאע"פ שהקירוב לשכינה הוא עונג גדול, מכל מקום עונג ממעשה מצוה הנעשה על ידי בעל בחירה שוקל יותר, ולכן נתפייסו בפיצוי הזה שיקיימו בהם מצוה' והיינו שקיום מצוה הוא עונג גדול יותר מלהיות בקירוב לשכינה'.

ומוסיף שם עוד, שהרי המים העליונים נמצאים תמיד קרוב לשכינה מבריאת העולם ועד עתה, והרי המים התחתונים מתקיים בהם מצוות רק כשבית המקדש היה קיים, שזה היה בבית ראשון ת"י שנה, ובבית שני ת"כ שנה, וזה זמן קצר יחסית לכל אלפי שנות קיום העולם, וא"כ איך זה שווה לכל הזמן שהמים העליונים נמצאים קרוב לשכינה, ומבואר מזה, שהעונג שבעל בחירה יקיים בהם מצוות אפי' שזה יהיה רק קצת זמן, זה שוקל יותר ממה שהרוויחו המים העליונים.

ועוד מוסיף שם, שהרי את המצוה במים ובמלח מתקיים על ידי אנשים, שהם בריאה קטנה לעומת המלאכים הממונים על המים העליונים, שהם השורש הרוחני שלהם, והם בעלי השגה הרבה יותר מהאדם, ועם כל זה פעולה של מצוה שנעשית על ידי האדם יש לה חשיבות עצומה יש לה משקל עצום כנגד כל זה.

ויש להתעורר מזה ולהתחזק להעריך את המעשי מצוות שאנו עושים, שיהיה יותר בחשק וברוממות, שע"ז יהיה ערך גבוה יותר לכל מעשי המצוות.

.....

תיקון המדות

ידוע מה שאמרו חז"ל 'כל דור שאינו נבנה בימיו בית המקדש, מעלין עליו כאילו נחרב בימיו', ומרן החפץ חיים זצוק"ל כתב בהקדמה באריכות לבאר שעד שלא נתקן את החטא שגורם לחורבן בית המקדש, איך יכול לבוא המשיח, ובגמ' יומא (דף ט' ע"ב) מבואר שבעוון שנאת חינוס נחרב בית המקדש, וא"כ עלינו להתחזק מאוד בבין אדם לחבירו, ולהרבות באהבת חינוס, ובזה יתוקן העוון החמור שבעונו נחרב בית המקדש.

ויש להתחזק ביותר תמיד לעשות רק טוב לשני, וליותר כפי יכולתו, ומויתור לא מפסידים, וכלשון מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל 'נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי מוותר מפסיד'.

וידוע המעשה עם מרן הגר"ש רוזנבסקי זצ"ל ראש ישיבת פוניבז', שאביו של רבי שמואל היה רבי מיכל דוד זצ"ל וכיהן כרבה של גרודנא, ובעת פטירתו היה לרבי שמואל אח גדול שהיה צריך להתמנות לרב, אך בני הקהילה רצו שרבי שמואל יתמנה לרב, וכדי שלא לפגוע באחיו עזב רבי שמואל את גרודנא ועלה לארץ ישראל, ואע"פ שבאותם ימים מי שלא היתה לו משרת רבנות היה קשה עד מאוד להמשיך ללמוד, אבל כדי שלא יהיה ח"ו פגיעה רבי שמואל וויתר ועלה לארץ ישראל, ולאחר זמן מה אירע השואה שכרתה את היהדות באירופה, ואף קהילת גרודנא נכחדה ה"ד, ורבי שמואל זכה בארץ ישראל להעמיד תלמידים ותלמידי תלמידים, לאלפים ולרבבות, ואולי כל זה בזכות הוויתור לאחיו.

ורש"י בתחילת הפרשה (דברים) כתב 'לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן, לפיכך סתם את הדברים והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל', והיינו אפילו משה רבנו שבא להוכיח לשם שמים את כלל ישראל ולא אדם פרטי, עכ"ז נזהר בכבודן של ישראל והוכיחם ברמז. ק"ו לכל אחד ואחד שתמיד יבדוק שח"ו לא יצער את השני, ולא לגרום עגמת נפש לזולת, ורק לדרוש בטובת חבריו.

.....

לימוד תורה בשבת ערב ט' באב לאחר חצות

כתב הרמ"א (סימן תקנ"ג סעי' ב') 'ונהגו שלא ללמוד בערב תשעה באב מחצות ואילך, כי אם בדברים המותרים בתשעה באב, ולכן אם חל בשבת אין אומרים פרקי אבות'.

והקשה הט"ז (סק"ב) 'הרבה יש לי לתמוה בזה דאם אין איסור באכילת בשר ויין, ואדרבה חוב עליו לאכול בשר בשביל כבוד שבת כמ"ש הטור (סוף סי' תקנ"ב) ולמה נחמיר עליו שלא ילמוד משום אבילות בפרט מי שיש לו שיעור שרגיל בכך בעת ההיא כו', והמנהג שלנו שכתב רמ"א ע"פ מנהגים, צריך עיון, ונראה דהלומד בשבת אחר חצות לא הפסיד שכרו כנלע"ד'.

וכן הכריע המשנה ברורה (סק"י) 'ונראה דיש לסמוך על זה, אחרי דאפילו כשחל בחול כמה אחרונים מקילין'.

ובישוב קושיית הט"ז מאי שנא אכילת בשר ויין שמותר בשבת אפילו לאחר חצות, ומשא"כ לימוד תורה אסור מחצות, כתב בהגהות חתם סופר שם [וכן בתשובה חאר"ח סי' קנ"ו], מפני שכל מה שלומד מחצות ואילך מחשבתו והרהורו על זה, ואף כשיתחיל התענית עדיין הוא ירהר במה שלמד מחצות וישמח בזה, וזהו טעם האיסור לימוד מחצות, וטעם זה לא שייך אלא בלימוד התורה, אבל לא באכילת בשר ויין.

ודרך אגב נמצינו למדים שכל פעם שאדם לומד תורה, ראשו צריך להיות שקוע במה שלומד, עד כדי כך שאם למד בשעה אחד בצהרים, אז עד שהולך לישון הוא עדיין מהרהר בדברים ושקוע בלימוד שלמד - 'כי הם חיינו ואורך ימינו ובהם נהגה יומם ולילה'.